

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Катерина Караджова от СУ „Св. Кл. Охридски“

на дисертационния труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

в област на висше образование „Педагогически науки“

докторска програма „Специална педагогика“

Автор: Елени Дадами.

Тема: Оценка на приемащата среда в общообразователното училище за ученици с аутизъм.

Научен ръководител : доц. д-р Емилия Евгениева.

1.Общо представяне на процедурата и докторанта.

Елени Дадами живее и работи в Гърция. Тя е бакалавър по гръцка филология и преподава гръцки език в средно общообразователно училище. Магистър е по специална педагогика, което ѝ дава право и възможност да работи с деца със специални образователни потребности и деца с обучителни трудности.

Дисертационният труд: Оценка на приемащата среда в общообразователното училище е обсъден на заседание на катедрата по Специална педагогика и логопедия към СУ „Св. Кл. Охридски“ на 11.12.2019 година. Авторското представяне, както и направените анализи, коментари и препоръки демонстрират качествата и професионализма на рецензирания труд.

2.Актуалност на тематиката

Приемащата среда в условията на общообразователното училище е важен компонент на приобщаващото образование. Темата и съответно проблематиката, която анализира и изследва докторантката е актуална, значима и интересна. Тя засяга един много важен аспект от утвърждаващата се в последните години философия на интегрираното и приобщаващо образование. Това е необходимостта от оценка на приемащата среда в общообразователното училище, като акцента се поставя върху учениците с аутизъм.

Приобщаването на децата от аутистичния спектър в условията на общообразователното училище е сериозно предизвикателство, което ангажира както родителите, така и учителите на тези деца. Елени Дадами смело и отговорно насочва своя изследователски интерес към визираното предизвикателство, като изтъква предимствата и недостатъците на този нов начин на обучение. В резултат на това тя лансира идеята за формирането на нов тип култура на поведение, която да стимулира интегрирането на децата с нарушения от аутистичния спектър. Още повече, че със стартирането на приобщаващото образование все повече деца се нуждаят от обща и допълнителна подкрепа.

2. Познание на проблема.

Дисертационният труд е разработен върху 274 компютърни страници и включва увод, три глави, изводи, препоръки, заключение, списък на използваната литература и приложение. Текстовата част е разработена върху 174 страниците, приложението съставлява 79 страници, а библиографията съдържа 27 страници заглавия.

Структурата е класическа. Отделните части са балансирани, логически свързани и научно издържани.

Още в уводната част докторантката се концентрира върху потенциалните ползи и потенциалните трудности, с които се сблъскват децата с аутизъм, интегрирани в общообразователното училище. С абсолютна категоричност се налага необходимостта от промяна на културните ценности на учителите, участващи в реализирането на този сложен процес.

Първата глава е теоретична и включва анализ на литературата и по специално на тази, която представя двете разновидности на аутизма. Тук са анализирани някои от основните определения и принципи на интегрираното обучение и приобщаващото образование, както и някои от аспектите от физическата и социална среда, които се разглеждат като компоненти на приобщаващата училищна култура. Специално място в своя теоретичен анализ докторантката отделя на социалните взаимоотношения, в които влиза детето с аутизъм. Това са учениците без увреждания, учителите и родителите. Подходящата подготовка (квалификация) на учителите се изтъква като изключително важно условие, за да могат да се посрещнат различните образователни потребности на децата. Споменава се и за ролята на родителите като партньори в процеса на приобщаващото образование.

Задълбоченият, съдържателен и прецизно структуриран теоретичен анализ на това сложно триединство са заявка за извършването на сериозно и значимо експериментално изследване.

3.Методика на изследването.

Във втората глава се представя дизайна на експерименталното изследване. Обектът, предметът, целта и задачите са определени коректно. Тук се структурира концепцията на проучването и се разработва методологията на научното изследване. Точността, прецизността при планирането и провеждането на научното изследване гарантират обективността и репрезентативността на получените резултати. Хипотезите (на брой 4) се предхождат от изследователски въпроси и са логическо следствие от тях. Основните акценти тук са : потенциалните ползи, потенциалните проблеми и начините за формиране на положителна културата на поведение в условията на приобщаващото образование. Целта, задачите и хипотезите напълно кореспондират с необходимостта от откриването на най- добрите характеристики на приемащата среда и най- добрите условия за приобщаването на децата с аутизъм.

Инструментариумът на изследване е обяснен точно и пълно. В качеството на основна експериментална методика се използва психологическия въпросник, който е авторски продукт на Елени Дадами. Състои се от пет раздела, като отговорите на изследваните лица се ранжират в пет степенна скала. Експерименталното изследване е много обхватно, както по отношение на изследваните лица(54 родители, 119 учители, показателите, факторите и анализите).

Според мен мястото на параграф: 2.1. Въведение и параграф :2.2. Значение на изследването не е тук. Формулирани по този начин те дублират мотивацията на докторанта представена в началото в основното въведение , което е валидно за цялата дисертация, а не само за отделни фрагменти от нея. Това въведение в началото би могло да се разшири като се включи там и информацията от визираните два параграфа.

В третата част са представени експерименталните анализи. Количественият, статистически анализ е направен професионално и обективно. Тълкуването на всеки фактор се оценява чрез петстепенна скала, което осигурява висока степен на достоверност и значимост. Установените зависимости между факторите се представят цифрово, таблично, графично, схематично, което улеснява възприемането и

разбирането на направените анализи. Чрез направените изследвания и последвалите интерпретации Елени Дадами показва в сравнителен план мнението на родителите и учителите за културата на приобщаване, което е ново за нашата педагогическа теория и практика. Предложеният тук анализ е задълбочен, всеобхватен, направен целенасочено и професионално. Това е сериозна предпоставка и заявка за съдържателни и с практическа насоченост изводи, както и условие за изработването на действащ модел, подпомагащ взаимодействията между родители и учители в условията на приобщаващото образование.

В отделно обособена четвъртата част докторантката представя дискусията, свързана с експерименталното изследване. В хода на тази дискусия се утвърждава участието на родителите като жизненоважен фактор при образованието на деца със специални образователни потребности и значението на сътрудничеството между дома и училището за качеството на приобщаването. Положителното в това сътрудничество е и факта, че то допринася за увеличаване на информираността на местните общности за проблемите и постиженията на интегрираното обучение, в резултат на което се стига до промяна на негативната култура към приобщаването в позитивна.

Не смятам (твърди го докторантката), че извадката изследвани лица е малка- 54 родители и 119 учители са напълно достатъчни за един надежден математико- статистически анализ.

4. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите.

Приемам реалността на приносите, които са диференцирани като научно- теоретически и научно –практически. Ще добавя някои допълнително:

1.Обосновава се необходимостта от включването на допълнителни фактори и стратегии, които да подобрят качеството на приемащата среда ;

2. Представената проблематика е интердисциплинарна, което налага функционирането на екипи, които да се ангажират с приобщаването на децата със специални образователни потребности;

3. Чрез изследването и направените изводи могат да се популяризират дейностите, свързани с формирането на нова ценностна система, нова култура и ново поведение в условията на приобщаващото образование;

4. Възможност за изработването на списък и съответно програма за представяне на потенциалните ползи и постижения в условията на една добре действаща приемаща среда;

5. Лансиране на идеята за изработването на действащ модел, подпомагащ взаимодействията между родители и учители в условията на приобщаващото образование;

6. Направените изводи и препоръки имат перспективен характер.

Забележки и коментари:

1. Групата на учителите би могло да бъде диференцирана на масови и ресурсни, а родителите на деца с и без увреждания. Интересно би било да се разбере има ли разминавания в техните мнения и позиции;
2. Паралелно с количествения анализ би могло да се направи и качествен анализ, като се използват и други експериментални методики, например обучаващия експеримент;
3. Четвъртата част озаглавена : Заключение, изводи и препоръки продължава тенденцията за теоретичен и експериментален анализ. Такива анализи вече са направени в първа и трета част;
4. В заключението могат да се включат повече предложения, които да имат перспективен характер, т.е. да има конкретни предложения, насочени към практиката.
5. Вместо типично развиващи се деца препоръчвам на докторантката да използва термина „деца , без увреждане“. Такъв термин съществува и в английския, а предполагам, че и в гръцкия език.

5. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта.

Елени Дадами има пет публикации, които са пряко свързани с темата на дисертационния труд . Чрез тях се популяризират основните моменти от рецензирания труд, което е сполучлив опит за прилагане на положителните идеи и послания на докторантката в условията на приобщаващото образование.

6. Автореферат

Авторефератът е разработен върху 99 страници. Той отговаря на изискванията и представя в съкратен вид основните моменти от рецензираната дисертация.

7. Заключение:

Колеги пред нас е една интересна и иновативна разработка. Експерименталното изследване с неговите изводи и препоръки ще обогатят теорията и практиката на специалната педагогика и ще допринесат за оптимизирането на приемащата образователна среда.

Моето дълбоко впечатление е, че Елени Дадами има качества на добър изследовател и перспективен практик, а представения труд има своите достойнства и положителни моменти.

Въз основа на всичко описано и аргументирано в настоящата рецензия предлагам на УВАЖАЕМОТО НАУЧНО ЖУРИ да гласува с положителен вот за присъждането на Елени Дадами образователна и научна степен „доктор“ по педагогика(Специална педагогика).

Рецензент:

Проф. д-р Катерина Караджова

05.03.2019г.